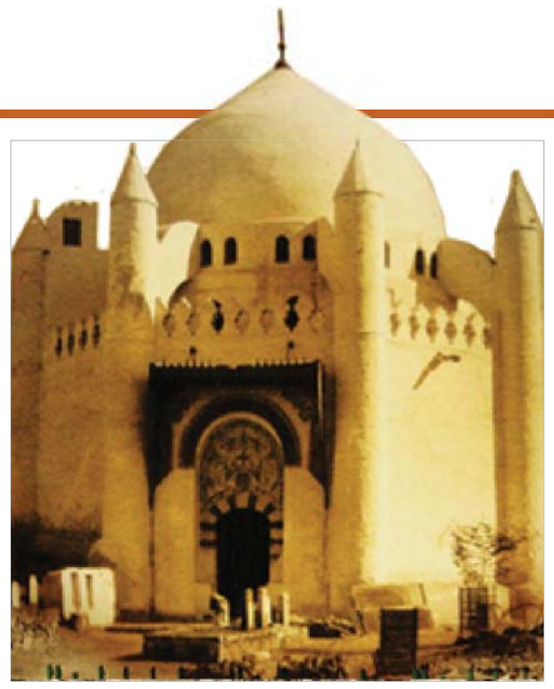

دلایل واهی وهابیت در تخریب قبور ائمه بقیع و آثار اسلامی

گفت‌وگو با حجت‌الاسلام والمسلمین حسینی قزوینی

هشتم شوال؛ یادآور غم‌انگیزترین و بزرگ‌ترین جنایت فرهنگی قرن بیستم؛ سالگرد روزی که در سال ۱۳۴۴ هجری قمری و پس از روی کار آمدن سومین حکومت وهابی آل‌سعود در عربستان، که از اعتقادات ابن‌تیمیه الهام گرفته و بنای بر قبور و زیارت آن‌ها را با توحید ناسازگار می‌داند، هرگونه بنایی از این دست در مناطق مختلف حجاز توسط آنان تخریب شد. هفته‌نامه افق حوزه بخش‌هایی از این گفت‌وگو را تقدیم خوانندگان ارجمند می‌کند:

▫ مجریان اصلی پروژه هدم بقیع چه کسانی بودند؟

■ آن‌چه که به صراحت در تاریخ می‌خوانیم، عبارت صریح ابن‌تیمیه، تئورسین وهابیت و بزرگ نظریه‌پرداز آنان در کتاب منهاج‌السنه [۱] است که می‌گوید: حرم‌های ساخته شده بر قبور انبیا و صالحین و اهل‌بیت، تمامشان از بدعت‌های حرامی است که در دین اسلام ایجاد شده است و برخلاف دین الهی و نوعی شرک است.

این اولین جمله صریحی است که از منهاج‌السنه ابن‌تیمیه استخراج شده است. در حقیقت، بعد از آن‌که افکار ابن‌تیمیه، با هجوم گسترده علمای شیعه و سنی مواجه شد و بزرگان اهل‌سنت، مانند ذهبی و سُبکی، او را متهم به نفاق، زندقه و بی‌دینی کردند و به زندان انداختند و عاقبت هم در سال ۷۲۸ در زندان قلعه دمشق، پرونده حیاتش برای همیشه بسته شد، دیگر نامی از ابن‌تیمیه در کتاب‌ها و محافل علمی نمی‌بینیم؛ جز این‌که ابن‌قیم جوزیه، شاگرد او مروج افکار ابن‌تیمیه شد. ایشان هم در کتاب زادالمعاد به [۲] صراحت دارد: واجب است نابودی حرم‌هایی که بر قبور اولیا بناء شده است و این حرم‌ها، نوعی بت‌پرستی و توجه به طاغوت و عبادت غیرخداوند است، حتی باقی‌ماندن این حرم‌ها بعد از قدرت داشتن بر تخریب آن‌ها، ولو برای یک روز، گناه بزرگی است. او سپس تعبیری وقیحانه بکار می‌برد و می‌گوید: این حرم‌ها، به منزله لات و عزی است، بلکه بزرگ‌تر از آن‌هاست.

▫ این پروژه از چه زمانی به‌صورت عملی آغاز شد؟

■ در سال ۱۳۴۴ هجری قمری، یکی از مفتیان وهابی به نام بُلیهد، عبدالله‌بن سلیمان‌بن سعود، متوفای ۱۳۵۹ هجری قمری، علمای مدینه را جمع کرد و به زور و تهدید از آن‌ها فتوا گرفت که نابودی حرم أئمه علیهم‌السلام واجب و نماز در کنار قبر بزرگان حرام است و این کاری که جاهلان در کنار ضریح بزرگان انجام می‌دهند، تماماً نوعی شرک و بت‌پرستی است. علمای مدینه هم با توجه به قتل و غارتی که دودمان آل‌سعود هنگام فتح مکه مکرمه و طائف نسبت به علما داشتند و جنایاتی که در کربلا و نجف به‌وجود آوردند، از ترس جانشان فتوا دادند بر این‌که نابودی حرم ائمه علیهم‌السلام و بزرگان دین واجب است و نماز خواندن در کنار حرم بزرگان، خلاف شرع است. بدین شکل در سال ۱۳۴۴ - ۸۵ سال قبل - این جنایت بزرگ و هولناک و ضربه بر پیکره اسلام انجام گرفت و جریحه‌دار کردن عواطف میلیون‌ها مسلمان، توسط دودمان آل‌سعود را به‌دنبال داشت.

▫ مزارها و مراقد چه کسانی در حرم بقیع ویران شد؟

■ مستحضر هستید که یک ضریح فولادین در اصفهان برای ائمه بقیع علیهم‌السلام ساخته و حمل شد به مدینه و بالای قبر امام حسن، امام سجاد، و امام باقر، امام صادق علیهم‌السلام و عباس عموس پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله گذاشته شد. آن‌ها اولین کاری که کردند، حرم ائمه علیهم‌السلام را ویران و این ضریح فولادین را نابود کردند. در کنار این، قبر فرزند نبی مکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله ابراهیم، قبر ام‌البنین، زنان پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله، اسماعیل پسر امام صادق علیه‌السلام را ویران کردند. بیت‌الاحزان - که امیرالمؤمنین علیه‌السلام به‌خاطر شکایت مردم مدینه از گریه‌های جانسوز حضرت فاطمه زهرا علیهاالسلام، برای ایشان ساخته بود و ایشان می‌رفت آن‌جا و گریه می‌کرد - را هم ویران کردند. قبر عبدالله، پدر نبی مکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله را - که در مسیر شام بود - در همان سال ۱۳۴۴ ویران شد. زادگاه امام حسن علیه‌السلام و امام حسین علیه‌السلام که تا آن زمان در مدینه بود را ویران کردند. قبر حمزه سیدالشهدا علیه‌السلام که در منطقه احد بود را هم ویران کردند. قبر مالک‌بن انس، رهبر مالکی که زیارتگاه مردم بود را ویران کردند؛ یعنی آن‌چه که مربوط به میراث فرهنگی صدر اسلام و یادآور نبی مکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله و اهل‌بیت علیهم‌السلام و صحابه و تابعین بود، را به بهانه این‌که آثار بت‌پرستی است، ویران کردند.

البته این‌ها تصمیم داشتند قبر نبی مکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله را ویران کنند که دولت‌های اسلامی به‌ویژه ایران، اولتیماتوم دادند که اگر دست به حرم مطهر نبی مکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله و گنبد سبز آن بزرگوار بزنید، رسماً اعلان جنگ می‌کنیم و مبارزه را با دولت سعودی آغاز می‌کنیم. با توجه به این‌که دولت عربستان سعودی، در سال ۱۲۳۴ در اثر حمله دولت مصر پاشیده شد و اکثریت آل‌سعود کشته شدند و حدود ۸۰ سال زندگی مخفی داشتند و به کشورهای اسلامی پناهنده شده بودند، لذا از ترس دولت‌های اسلامی، از تعرض به حرم پاک نبی مکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله خودداری کردند.

▫ آیا جدیداً فتاوایی مبنی بر هدم قبور پیشوایان دین و اماکن تاریخی صادر شده است؟ از طرف چه کسانی و کِی صادر شده است؟

■ اگر ترس از مسلمانان، در وهابیت نبود، یک لحظه هم ضریح مطهر نبی مکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله و حرم پاک آن حضرت و گنبد خضرا را نمی‌گذاشتند به این شکل بماند. دلیل من این است که یکی از لیدرهای وهابیت به نام ناصرالدین البانی که از او به بخاری دوران تعبیر می‌کنند، یک شخصیت تأثیرگذار است در میان وهابیت، او در کتاب تحذیرالمساجد من اتخاذالقبور مساجد، [۳] می‌گوید: یکی از مسایلی که مایه تأسف است، این است که قرن‌های متمادی، این گنبد سبز عالی بر روی قبر شریف نبی مکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله بناء شده و ضریحی که از آهن و مس و بعضی از زخارف است بر روی قبر آن حضرت است: ذلک مما لا یرضاه صاحب القبر نفسه؛ یعنی قطعاً پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله بر این گنبد خضرا و ضریح مطهر راضی نیست.

ما یک جمله عرض می‌کنیم، شما که ادعای علم غیب می‌کنید و از قول صاحب قبر خبر می‌دهید، پس چرا ما را که نسبت به ائمه علیهم‌السلام، معتقدیم به اذن الله و تفویض نبی مکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله از غیب خبر می‌دهند، مشرک می‌دانید، ولی اگر شما از غیب خبر بدهید، این، عین توحید است.

ایشان می‌گوید: اگر واقعاً دولت عربستان سعودی معتقد است که حامی و ناشر توحید است، واجب است اقدام کند برای نابودی این ضریح مطهر و گنبد خضراء!

در عربستان سعودی یک هیئتی است به نام هیئت عالی افتای عربستان سعودی که تمام فتاوای مربوط به وهابیت، توسط این هیئت که یک مفتی اعظم و یک نایب رئیس و دو سه عضو دارد صادر می‌شود؛ حتی خود دولت عربستان سعودی اگر مسئله شرعی برایش پیش بیاید، ناگزیر است که از این هیئت عالی افتاء، مسئله را استفتاء کند و پاسخ بگیرد.

در این لجنه، کل مطالبی که بحث شده، در ۲۰ جلد تحت عنوان «فتاوا اللجنة الدائمة للبحوث العلمیة و الافتاء» چاپ شده است. [۴] از این هیئت عالی سؤال کردند: اگر در کشورهای اسلامی یا در شهرهای مسلمان‌نشین، بر روی قبر بعضی از بزرگان و صالحین، ساختمان و حرم بنا کنند و استناد کنند به حرم نبی مکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله، آیا این درست است یا خیر؟

در پاسخ آمده است: کسی حق ندارد به استناد حرم نبی مکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله و گنبد خضرا نبی مکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله، بر روی قبر صالحین، حرم و ضریح بناء کند؛ زیرا آن‌هایی که بر روی قبر نبی مکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله این‌چنین حرم و قُبه‌ای بناء کرده‌اند، کار حرامی مرتکب شده‌اند و انجام‌دهندگان آن، گناه کار هستند.

جالب این‌که فتوا داده‌اند: بر ولی امر مسلمین (قبلاً ملک فهد و فعلاً ملک عبدالله، پادشاه عربستان سعودی و قبلاً صدام در عراق و شاه و رئیس‌جمهور هر کشور...) واجب است که تمام قبرهای در مساجد را تخریب و نبش قبر کنند و جسد آن‌ها را حتی اگر به‌صورت پودر یا استخوان پوسیده باشد، خارج کنند و با حفر گودالی در قبرستان عمومی دفن کنند. [۵]

آخرین فتوایی که در سایت‌ها دیدم، فتوای ابن‌جبرین و عبدالرحمن براج، دو تن از مفتیان عربستان سعودی بود که فتوا دادند: هرگونه حرم‌سازی و بنای مسجد یا بنای ضریح و گنبد بر روی قبور بزرگان حرام و خلاف شرع است و واجب است که حرم امیرالمؤمنین علیه‌السلام، امام حسن علیه‌السلام، حضرت عباس علیه‌السلام و حضرت زینب کبری علیهاالسلام و دیگر ائمه علیهم‌السلام - را نابود کنند و جوانان را بر انجام این کار تحریک کردند.

عزیزان اهل‌سنت شافعی که برای آقای شافعی، حرم و گنبد و بارگاه ساخته‌اند، و حنبلی‌ها و حنفی‌ها که در بغداد بر روی قبر احمدبن حنبل و ابوحنیفه، گنبد و بارگاه ساخته‌اند و اموالی برای آن صرف کرده‌اند: بدانند که آقای عبدالرحمن براج با کمال وقاحت فتوا داد: تمام کسانی که کمک می‌کنند برای ساختن قبور انبیا و اولیا و صالحین و علما، این‌ها دشمن خدا و پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله و مخالف شریعت او هستند.

> **“ آخرین فتوایی که در سایت‌ها دیدم، فتوای ابن‌جبرین و عبدالرحمن براج، دو تن از مفتیان عربستان سعودی بود که فتوا دادند: هرگونه حرم‌سازی و بنای مسجد یا بنای ضریح و گنبد بر روی قبور بزرگان حرام و خلاف شرع است و واجب است که حرم امیرالمؤمنین علیه‌السلام، امام حسن علیه‌السلام، حضرت عباس علیه‌السلام و حضرت زینب کبری علیهاالسلام و دیگر ائمه علیهم‌السلام - را نابود کنند و جوانان را بر انجام این کار تحریک کردند.**
>
> **عزیزان اهل‌سنت شافعی که برای آقای شافعی، حرم و گنبد و بارگاه ساخته‌اند، و حنبلی‌ها و حنفی‌ها که در بغداد بر روی قبر احمدبن حنبل و ابوحنیفه، گنبد و بارگاه ساخته‌اند و اموالی برای آن صرف کرده‌اند: بدانند که آقای عبدالرحمن براج با کمال وقاحت فتوا داد: تمام کسانی که کمک می‌کنند برای ساختن قبور انبیا و اولیا و صالحین و علما، این‌ها دشمن خدا و پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله و مخالف شریعت او هستند.**

▫ آیا آیه‌ای در قرآن داریم که دلالت بر جواز برپایی مزار و بارگاه بر روی قبور بزرگان دین دلالت نماید؟

■ ما دو آیه در قرآن داریم که بزرگان اهل‌سنت هم در کتاب‌های تفسیری خود صراحت دارند که این دو آیه، دلیل بر جواز مشروعیت بنا بر روی قبور بزرگان و اولیا است. آیه اول، آیه ۲۱ سوره کهف است که می‌فرماید: «إِذْ يَتَنَازَعُونَ بَيْنَهُمْ أَمْرَهُمْ فَقَالُوا ابْنُوا عَلَيْهِمْ بُنْيَانًا رَبُّهُمْ أَعْلَمُ بِهِمْ قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلَى أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِمْ مَسْجِدًا».

بعد از روشن شدن قضیه اصحاب کهف، مردم می‌آیند و می‌بینند که این‌ها در درون غار از دنیا رفته‌اند. میان کسانی که آن‌جا حاضر شدند، نزاعی در گرفت. یک عده که از کفار بودند، گفتند که بر روی قبر اصحاب کهف، ساختمان یادبودی بناء می‌کنیم. عده‌ای که از مؤمنین بودند و قدرت بیشتری داشتند و غلبه پیدا کردند بر دسته اول، گفتند که ما بر روی قبر آن‌ها مسجد بناء می‌کنیم. کتاب تفسیر طبری - که خود ابن‌تیمیه ارادت ویژه‌ای به ایشان دارد و می‌گوید: این تفسیر از جعلیات خالی است- صراحت دارد که مشرکین گفتند: ما بر روی قبر آنان ساختمان یاد بودی بناء می‌کنیم، چون آنان فرزندان اجداد ما هستند. مسلمانان گفتند: ما سزاوارتریم، چون آنان مؤمن و موحد بودند و بر روی قبر آن‌ها مسجد بناء می‌کنیم و در این مسجد عبادت می‌کنیم. [۶]

عبارت طبری، صراحت دارد هم بر جواز بنای مسجد بر روی قبور و هم نماز خواندن و عبادت کردن.

آقای زمخشری، یکی از استوانه‌های علمی اهل‌سنت در تفسیر این آیه می‌گوید: آن‌ها گفتند که بر درب غار، مسجدی بناء می‌کنیم تا مسلمانان در آن‌جا نماز بخوانند و به محل دفن اصحاب کهف تبرک بجویند. [۷]

مسئله روشن و واضح است و این آیه، بر جواز بناء بر قبور و نماز خواندن و عبادت در آن‌جا و تبرک جستن به قبور اولیاء الهی صراحت دارد.

آیه دوم، آیه ۳۶ سوره نور است که می‌فرماید: «فِي بُيُوتٍ أَذِنَ اللهُ أَنْ تُرْفَعَ وَ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَ الْآصَالِ»؛ یعنی در خانه‌هایی که خداوند اجازه داده است تا این خانه‌ها برافراشته شود و نام خدا در این خانه‌ها برده و صبحگاهان و عصرگاهان، تسبیح خداوند در آن‌جا گفته شود. در این‌جا چند نکته قابل بحث و توضیح است:

اولاً مراد از بُیوت چیست؟

در روایات داریم که وقتی این آیه نازل شد، یکی از صحابه از نبی مکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله سؤال کرد: ای رسول خدا! مراد از این بیوت چیست؟ پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله فرمود: مراد، خانه‌های انبیا است. ابوبکر بلند شد و گفت: آیا خانه علی و فاطمه هم جزء خانه‌های انبیاء هستند؟ پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله فرمود: بله، از افضل‌ترین آن خانه‌هاست. [۸]

پس مراد از بیوت، بیوت انبیاء است و خانه حضرت علی علیه‌السلام و حضرت فاطمه زهرا علیهاالسلام هم از برترین آن خانه‌هاست.

مراد از تُرفع و برفراشتن چیست؟

جناب ابن‌عباس و مجاهد، که از مفسران به‌نام اسلامی هستند، رأی داده‌اند که مراد از تُرفع یعنی: تُبنی و تُعلی و به فارسی یعنی ساختمان بناء شود و برافراشته شود. [۹]

برخی مانند حسن بصری و ضحاک گفته‌اند که مراد از آن، احترام و گرامی داشتن آن خانه‌هاست. [۱۰]

هر معنایی که بگیریم - چه بناء، چه برافراشته شدن و چه گرامی داشتن -، بناء بر قبور انبیا و اولیا و حرم‌سازی و گنبدسازی، یکی از مصادیق بارز گرامی داشتن بیوت انبیاء و ائمه علیهم‌السلام است.

▫ آیا دلیلی از سیره صحابه، برای ساختن حرم برای بزرگان دین داریم و زیارت قبور بزرگان دین در سیره صحابه و تابعین و نیز علمای سلف از اهل‌سنت چگونه بوده است؟

■ یکی از بهترین مصادیقی که نیاز به دلیل ندارد، قبر نبی مکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله است که مربوط به قرن ۷ و ۸ یا ۱۱ و ۱۲ نیست؛ بلکه مربوط به عصر صحابه است. در زمان خود صحابه، اول کسی که برای قبر نبی مکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله دیوار بناء کرد، شخص عمربن خطاب بوده است. [۱۱] مصادیق دیگری هم وجود دارد که در این‌جا به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود:

خود عایشه چه قبل از این‌که دیواری بر اطراف قبر نبی مکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله بناء شود و چه بعد از بناء دیوار، در آن‌جا در کنار قبر پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله هم سکونت داشت و هم عبادت می‌کرد. [۱۲]

عبدالله‌بن زبیر - که آقایان اهل‌سنت به او ارادت دارند - آمد این حائط را از بین برد و بناء جدیدی ساخت. پس از او، عمربن عبدالعزیز آمد و این بناء را از نو ساخت و توسعه داد.

جالب این‌که ولیدبن عبدالملک، از خلفای اموی، به عمربن عبدالعزیز که از طرف ایشان حاکم مدینه بود، دستور داد تا حرمی که بر روی قبر نبی مکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله است را از بین ببرد و توسعه بدهد و حجرات زنان پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله را هم وارد حرم پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله کند. [۱۳]

آقایان صراحت دارند بر این‌که نبی مکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله، فاطمه بنت اسد را در درون مسجد دفن کرد. [۱۴]

قبر آقا امیرالمؤمنین علیه‌السلام، در زمان هارون بناء شد و مورد توجه تمام مسلمانان بوده است. [۱۵]

قبر آقا امام کاظم علیه‌السلام در قرن ۳ و ۴ هجری در بغداد بناء شد. [۱۶]

جالب این‌که قبر سلمان فارسی در مدائن، توسط صحابه و تابعین بناء شد. [۱۷]

طلحه و زبیر که در جنگ جمل کشته و در بصره دفن شدند، بر روی قبر آن دو، توسط اهل‌سنت و تابعین، بناء و حرم ساخته شد. [۱۸]

قبر ابوایوب انصاری، صحابه نبی مکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله که در سال ۵۲ در جنگ روم به شهادت رسید، در شهروان ترکیه، دارای گنبد و زیارتگاه است.

هم‌چنین قبور ائمه مذاهب اربعه کاملاً روشن و واضح است: قبر آقای مالک در مدینه بوده و زیارتگاه عموم مردم بود. قبر محمدبن ادریس شافعی، الان در مصر زیارتگاه مردم است. قبر ابوحنیفه و احمدبن حنبل در بغداد مورد توجه این‌ها است.

آقای خطیب بغدادی که از استوانه‌های علمی اهل‌سنت است، می‌گوید: شافعی، رهبر شافعی‌ها می‌گفت: من هر روز می‌رفتم کنار قبر ابوحنیفه و به قبر او تبرک می‌جستم. وقتی مشکلی برای من پیش می‌آمد، کنار قبر او دو رکعت نماز می‌خواندم و متوسل می‌شدم و حاجتم برآورده می‌شد. [۱۹]

در کتاب دُول‌الاسلام، ص۳۴۴، صراحت دارد که قبر محمدبن ادریس شافعی در مصر دارای گنبد و بارگاه بوده و مورد عنایت مردم است.

ذهبی در مورد قبر احمدبن حنبل در بغداد می‌گوید: ضریحه یُزار ببغداد. ضریح احمدبن حنبل زیارتگاه مردم بغداد است. [۲۰]

منبع: سایت مؤسسه تحقیقاتی حضرت ولی‌عصر عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف

■ پی‌نوشت‌ها

۱.منهاج‌السنه، ج۲، ص۴۳۷
۲.زادالمعاد، ص۶۶۱
۳.تحذیرالمساجد من اتخاذالقبور مساجد، ص۶۹ ـ ۶۸
۴.فتواوا اللجنة الدائمة للبحوث العلمیة و الافتاء ج۹، ص۷۹، فتوای شماره ۸۲۶۳
۵.فتاوی اللجنة الدائمة للبحوث العلمیة و الإفتاء، ج۶، ص۲۷۰
۶.جامع‌البیان طبری، ج۱۵، ص۲۷۸
۷.کشاف زمخشری، ج۲، ص۴۷۷
۸.درالمنثور سیوطی، ج۵، ص۵۰
۹.تفسیر بحرالمحیط، ج۶، ص۴۲۱
۱۰.زاد المسیر ابن جوزی، ج۵، ص۳۶۴
۱۱.وفاء الوفاء سمهودی، ج۲، ص۵۴۱
۱۲.وفاء الوفاء سمهودی، ج۲، ص۵۴۴
۱۳.البدایة و النهایة، ج۹، ص۸۹
۱۴.وفاء الوفاء سمهودی، ج۲، ص۵۱۷
۱۵.موسوعة العتبات المقدسة، ج۶، ص۹۷
۱۶.سیر اعلام النبلاء، ج۶، ص۲۷۴
۱۷.تاریخ بغداد، ج۱، ص۱۶۳
۱۸.المنتظم ابن‌جوزی، ج۴، ص۳۸۷
۱۹.مناقب ابوحنیفه خوارزمی، ج۲، ص۱۹۹
۲۰.دول‌الاسلام، ص۱۰۳